

Karl Kristian Steinckes radioforedrag om 'Emigrantspørgsmaalet i Danmark'

Taler

Karl Kristian Steincke
Justitsminister

Dato

27. april 1937

Titlen – Emigrantspørgsmaalet i Danmark – er i øvrigt baade for kortfattet og for unøjagtig, men jeg tænker alligevel, at man har paa Fornemmelsen, hvad Emnet omhandler. Det er naturligvis de forskelligartede Vanskeligheder, der er opstaaet, ikke mindst for dansk Administration, som Følge af de særlig urolige politiske Forhold ude omkring og da navnlig som Følge af System- og Regeringsskiftet i 1933 hos vor store Nabo mod Syd. Særlig det 3. Riges skarpe Kurs baade overfor de demokratiske Partier til venstre og overfor den jødiske Race har voldt Tysklands Naboer og ikke mindst Danmark store Besværligheder. Og disse Besværligheder bliver ikke lettet Justitsministeren, som har Ansvar for Meddelelsen af Opholds- eller Arbejdstilladelse for Udlændinge, ved at politiske Modstandere af Regeringen herhjemme – navnlig Kommuniste og Nazister – ophidser, som de gør, og af og til overdriver saa forskrækkeligt. Endvidere svirrer det med løse Rygter! Nogle paastaar, at vi optræder rent umenneskeligt og med haard Haand afviser eller udsender de ulykkelige politiske Flygtninge eller Jøder, medens andre gaar til den modsatte Yderlighed og paastaar, at Landet netop oversvømmes af tyske Jøder, Kommuniste og ligefremt forbryderiske Elementer. Forleden saa jeg saaledes et af vore smaa nazistiske Medlemsblade med alle Tegn paa Forargelse – og det siger i disse Kredse ikke saa lidt – meddele, at den af den internationale jødiske Finanskapital afhængige dansk[e] Regering nu havde givet Opholdstilladelse til 15-20.000 tyske Jøder; mærkelig nok antydedes det ikke, hvor meget jeg fik i Provision!

Men på Grund af alle disse Usandheder og Rygter i Forbindelse med det almindelige Ukendskab til de nærmere Forhold paa disse vanskelige Omraader har jeg følt mig forpligtet til at give Offentligheden lidt nærmere Vejledning. Dette er ikke let i et kort Foredrag, som kun kan trække nogle Hovedlinjer op og derfor kan afføde nye Misforstaaelser eller Fejlvurderinger paa et Omraade, hvor

Skønnet i det enkelte Tilfælde ofte gør det endelige Udslag, men efter den Tilslutning, næsten hele den danske Presse i Fjor gav i Anledning af et Radioforedrag om et andet, meget vanskeligt Emne: Sædelighedsforbrydelser mod ganske unge, et Omraade, hvor den videstgaaende Oplysning viste sig tiltrængt, vover jeg paany Forsøget og kaster mig paa Hovedet ud i Strømmen.

Man taler saa ofte om Asylret for politiske Flygtninge, og efter den populære Opfattelse betragter man vel denne Ret som indrømmet Flygtningen selv; men juridisk eller folkeretlig er dette en Misforstaaelse, selv om den deles af Professor Hurwitz i en Artikel i "Kulturkampen". Asylretten er baade historisk og folkeretlig alene en Ret for en Stat til at indrømme politiske Flygtninge fra andre Stater et Fristed indenfor dens Omraade og altsaa ogsaa en Ret for vedkommende Asylstat til at nægte af udlevere dem til Hjemlandet. I de forskellige Udleveringstraktater undtages derfor ogsaa Udlevering af politiske Flygtninge eller politiske Forbrydere. Dog plejer man ikke med Hensyn til politiske Forbrydere at ville medtage dem, der har gjort sig skyldige i Attentater paa Regeringsoverhoveder, og den sidste internationale Strafferetskongres i København vilde endvidere fra Asylretten undtage terroristiske Handlinger og Handlinger, der bæres af egoistiske eller lave Motiver. I Forbindelse hermed skal jeg nævne de Vanskeligheder, der opstaar ved, at den nationalsocialistiske Strafferet har opstillet forskellige hidtil ukendte "Raceforbrydelser"; og en Person, der har gjort sig skyldig i "Raceskændsel", f. Eks. en saakaldt Ariar, der gifter sig med en Jøde, er ofte ikke stort bedre faren end den politiske Flygtning.

Ifølge den saakaldte "Nürnberglov" af 15. September 1935 er Ægteskaber mellem Jøder og Statsborgere af tysk eller beslægtet Afstamning nemlig forbudt.

Ægteskaber, som i Strid hermed indgaas efter Lovens Ikrafttræden, kan omstødes efter Paastand af Statsadvokaten, hvorhos Parterne straffes med Tugthus. Kødeligt Forhold mellem Jøder og Ariar er ligeledes forbudt, og Manden straffes med Tugthus eller Fængsel. –

I øvrigt trues – som Professor Hurwitz rigtigt nævner – Asylretten i højere og højere Grad af den kroniske og jævnt stigende Arbejdsløshed, der har fulgt i Kølvanet paa Staternes Afspærringspolitik. Thi det er klart, at Modstanden mod at yde mere varig Opholdstilladelse og navnlig Arbejdstilladelse til Fremmede vil tiltage i samme Grad, som det synes umuligt at beskæftige

Landets egne Statsborgere, og denne Vanskelighed rammer jo langt ud over de egentlige politiske Flygtninge; den har tvunget Land efter Land til næsten at standse enhver Indvandring, ogsaa fordi Udvandringen fra Landet er standset.

Det er i det hele en saare ulykkelig Udvikling, man er inde i, en Udvikling, der naturligvis i første Række gaar ud over de Tusinder, der tvinges til at forlade deres Hjemland, i de sidste Aar altsaa særlig de tyske politiske Flygtninge, Jøderne, de, der trues med Straf for Raceskændsel, med Sterilisation o. s. v.

Danmark har jo altid sat en Ære i at opretholde en frisindet Opfattelse af Asylretten og en human Gennemførelse af denne Opfattelse overfor de enkelte ulykkelige, men det kan ikke nægtes, at det dobbelte Pres, man som Justitsminister kommer ud for, dels paa Grund af det store Antal, der flygter eller søger bort særlig fra Tyskland, dels paa Grund af Arbejdsløsheden herhjemme, gør Administrationen af hele dette Omraade vanskeligere og vanskeligere. Umenneskelig vil man ikke være, og menneskelig tør man ikke være – af Hensyn til Konsekvenserne.

Problemet kan overhovedet kun løses gennem en international Fordeling af Emigranterne. Folkeforbundet har taget denne Tanke op, men hvor langt der er til dens Løsning, ved jeg ikke, og imens gaar Tusinder til Grunde under en omflakkende illegal Tilværelse, adskilt fra Familie, holdt ude fra Arbejde, ribbet for deres Midler. Jeg ser for mig disse samtidig tryglende og forskræmte Øjne hvilende paa én, mens der ventes paa det Ja eller Nej, der afgør Andragendet om fortsat Opholds- eller Arbejdstilladelse. Iøvrigt har saavel Statspolitiet som Justitsministeriet til Overvaagen af den bedst mulige Gennemførelse af Asylrettens humane Principer og samtidig til Undgaaelse af Svindel, Fejltagelser eller uoverskuelige Konsekvenser i Aarevis haft et nøje Samarbejde med de 4 Komitéer, der har taget sig af Flygtninge fra Tyskland, nemlig Matteotti Komitéen, Komitéen til Hjælp for landflygtige Aandsarbejdere, Komiteen af 4. Maj 1933, der tager sig af ikke-ariske Flygtninge og endelig Røde Hjælp, hvilken sidste dog ikke er med i det Samarbejde, der i øvrigt bestaar mellem de 3 førstnævnte Komitéer.

Dette Samarbejde udøves gennem et Fællesudvalg, med hvilket Justitsministeriet gentagne Gange har drøftet baade de økonomiske Problemer, der knytter sig til Flygtningespørgsmaalet, og de ledende Retningslinjer, der ligger til Grund baade for Komitéernes Virksomhed og for Justitsministeriets

Praksis. Justitsministeriet arbejder overhovedet i bedste Forstaaelse sammen med de 3 samarbejdende Komiteer, hvorimod der af og til har været Vanskeligheder overfor den fjerde, altsaa Røde Hjælp. Ligeledes har jeg for kort Tid siden haft Lejlighed til overfor Rigsdagens udenrigspolitiske Udvalg at redegøre for den Maade, hvorpaa vi administrerer dette vanskelige Omraade, en Redegørelse, som vel affødte forskellige Spørgsmaal, men ikke Kritik eller Modstand fra nogens Side indenfor Udvalget.

Men hvilke er da de Grundsætninger eller vejledende Regler, som Justitsministeriet følger? Af Lovbestemmelser findes der kun Paragraf 6 i Fremmedloven af 1936, hvorefter Udlændinge ikke uden særlig Tilladelse maa tage Arbejde, Stilling eller anden Beskæftigelse her i Landet eller opholde sig her i længere Tid uafbrudt end 3 Maaneder. Men indenfor denne Lovregels Rammer forekommer der jo – takket være Livets brogede Mangfoldighed og Kombinationernes Talrighed – saa mangeartede og vidt forskellige Tilfælde, at de efterfølgende Bemærkninger maa indskrænke sig til at angive de Synspunkter og Retningslinjer, som vi søger at lægge til Grund ved Skønnet over den enkelte Sag.

En Udlænding kan altsaa normalt opholde sig her i Landet i indtil 3 Maaneder. Men vil han fortsætte Opholdet her, bliver hans Forhold nærmere undersøgt, og der sondres nøje imellem, om han kun søger Lov til fortsat Ophold eller han tillige søger om Arbejdstilladelse. Opholdstilladelse uden Ret til at tage Arbejde, Stilling eller Beskæftigelse gives – idet jeg foreløbig ser bort fra de egentlige politiske Flygtninge – som Regel kun til fortsat Ophold her, naar Ansøgeren paa en eller anden Maade har Tilknytning til Danmark, saasom ved at være født her, ved tidligere at have opholdt sig her en Aarrække, eller fordi han tidligere *har haft* dansk Indfødsret, er gift med en dansk Kvinde, har megen eller nær Familie her i Landet, væsentlige økonomiske Interesser her eller lignende.

Forholdene i det hele har dog tvunget os til at stramme Tøjlerne for at holde igen paa Invasionen. For Eksempel var det endnu Reglen for et Par Aar siden, at man gav fortsat Opholdstilladelse her til den Udlænding, der var forlovet med en dansk Pige; men det viste sig efterhaanden umuligt at tage saa liberalt paa Tingene, idet der fremstod en saa faretruende Mængde Ægteskabstilbud fra visse Udlændinge, at vi havde lidt svært ved at tro paa denne hurtigt opstaaende og voldsomme Kærlighed pr. Annonce, og derfor giver hverken Ægteskabstilbud, Forlovelse eller Ægteskab med dansk Kvinde nogen

Forhaandsgaranti længer for Opholdstilladelse eller fortsat Opholdstilladelse her i Landet.

Og endnu langt vanskeligere er det naturligvis som Regel for Udlændinge at *faa egentlig* Arbejdstilladelse her, efterhaanden som andre Lande har lukket af, og Arbejdsløsheden herhjemme er blevet kronisk. For det første gives Arbejdstilladelser praktisk talt aldrig for ubegrænset Tid, men normalt kun for 6 Maaneder ad Gangen og i øvrigt kun, naar der enten er Tale om Specialarbejdere, som ikke kan skaffes herhjemme, eller naar Vedkommende agter at starte en Virksomhed, som ikke tidligere har været udøvet herhjemme, og hvortil der knyt[t]er sig industrielle eller handelsmæssige Fordele for Danmark, eller endelig naar Paagældende paa *flere* af de Maader, jeg før har nævnt, har Tilknytning til Landet.

I øvrigt gives Arbejdstilladelse normalt kun efter Anbefaling af vedkommende Fagministerium eller en eller anden faglig Institution, og det vrimler derfor i disse Sager med Erklæringer fra Fagforeninger, Arbejdsdirektoratet, Grosserersocietetet, Artistforbundet, landøkonomisk Rejsebureau, Musikkraadet o. s. v. o. s. v.

De fleste af disse Udtalelser modsætter sig i Reglen Meddelelse af Arbejdstilladelse. Saafremt der er Mulighed for, at en udenlandsk Specialarbejder kan oplære dansk Arbejdskraft, betinges Tilladelsen yderligere af saadan Oplæring, saaledes at den udenlandske Specialarbejders Arbejdstilladelse som Regel ikke forlænges udover det Tidspunkt, hvor en dansk Arbejder er oplært; i Praksis foretager en del Arbejdsgivere dog en Række Krumspring for stadig at konstatere den Fremmedes Uundværlighed og deres Landsmænds Uegnethed til Oplæring.

I Tilfælde, hvor der kan blive Tale om som Følge af Arbejdstilladelse til Udlændinge, at disse senere vil udføre betydelige Pengebeløb her fra Landet, f. Eks. internationalt berømte Kunstnere, der omtrent forlanger et Aars Ministergage for en enkelt Optræden en Aften, samarbejdes der med Nationalbanken, og saafremt denne af valutamæssige Grunde fraraader Arbejdstilladelsen, nægtes denne næsten altid.

Omvendt lempes vi i Reglen Betingelserne for at opnaa Arbejdstilladelse, naar det drejer sig om Arbejde her i Uddannelsesøjemed, og da navnlig saafremt dette

Arbejde er ulønnet, og det godtgøres, at man ikke samtidig gør en dansk Arbejder arbejdsløs. Fra de specielle Regler om Svenskeres Arbejdstilladelse, om Udveksling af Arbejdere, om norske Husassistenter, om Medlemmer af det danske Mindretal i Sydslesvig m. v., maa jeg af Hensyn til Tiden se bort i denne Undersøgelse, og det samme gælder med Hensyn til en særlig Ordning, der er blevet truffet, og hvorefter unge tyske Jøder kan faa en begrænset Arbejdstilladelse som ulønnede Landvæsens- og Husholdnings elever i Uddannelsesøjemed med det Formaal derefter at rejse til Palæstina.

Med Hensyn til *Sønderjylland* afgøres Sager om Opholds- eller Arbejdstilladelse principielt efter de samme Regler, som anvendes i den øvrige Del af Riget, og som jeg nu har skildret. Justitsministeriet maa dog lægge Vægt paa, at der ikke bliver et ganske uforholdsmæssigt Antal Udlændinge i en enkelt Del af Landet; Tilladels[e] gives derfor navnlig til dem, der har et billigt Krav paa at bo sammen med nær Familie. Vi spørger ikke om Vedkommendes Sindelag, altsaa heller ikke om han er tysk, men kræver selvfølgelig til Gengæld, at han afholder sig fra enhver Handling, der er fjendtlig over for den danske Stat eller dennes Institutioner, ligesom han maa afholde sig fra Deltagelse i al politisk Agitation og i øvrigt afholde sig fra at udvise en udfordrende Optræden. Og det samme gælder naturligvis de politiske Flygtninge, som vi har givet Asylret her. Saalænge de er Gæster her, maa de forholde sig roligt og holde sig væk fra enhver Form for politisk Agitation; i modsat Fald maa de selv tage den Risiko, der følger med, at Opholdstilladelsen ophører, ligesom hvis man gør sig skyldig i egentlige Forbrydelser.

Hvad i øvrigt politiske Flygtninge angaar, er der truffet forskellige internationale Overenskomster.

For at lette de tyske Flygtninges Stilling blev der i Juli 1936 paa en international Regeringskonference i Genève afsluttet en foreløbig Overenskomst, der blev undertegnet af Danmark og Frankrig og som senere er tiltraadt af Belgien, England, Norge og Spanien.

Af Bestemmelserne skal jeg nævne Indførelsen af et særligt Pas, et Flygtninge-Identitetscertifikat – et Ord, der egner sig til Spiritusprøver – samt endvidere Definition af Flygtningebegrebet. Overenskomsten omfatter kun Personer, som har haft fast Bopæl i Tyskland, som ikke har anden Statsborgerret end den tyske, og om hvem det er godtgjort, at han hverken retlig eller faktisk nyder Beskyttelse

af det tyske Rige. F. Eks. kan polske Statsborgere, der flygter fra Tyskland, ikke herhjemme betragtes som Emigranter, netop fordi de jo har et andet Hjemland at søge Tilflugt i.

Denne Overenskomst har ikke fået større Betydning for de her i Landet værende Flygtninge, idet den ikke byder Flygtningene større Fordele end efter den Praksis, som vi stadig har fulgt her i Landet.

Forholdene har nemlig medført, at Begrebet ”politisk Flygtning” har maattet udvides af humane Grunde, saaledes at vi som Flygtninge betragter Personer, som godt gør eller dog sandsynliggør, at de paa Grund af deres politiske Overbevisning, Race eller Samfundsopfattelse udsætter sig for betydelig Straf eller Anbringelse i Koncentrationslejr ved at vende tilbage til Hjemlandet. Og i et vist Omfang har man ogsaa, for at disse ulykkelige ikke skal synke helt til Bunds, moralsk og økonomisk, i det dem fremmede Land, efterhaanden maattet mildne Reglerne om Arbejdstilladelse efter nogle Aars Ophold her, dog kun, hvis de i øvrigt ikke har givet Anledning til Kritik, hvis vedkommende Fagorganisation ikke modsætter sig Arbejdstilladelse, og hvis der ikke i forvejen er særlig stor Arbejdsløshed indenfor vedkommende Fag.

Overhovedet bestræber man sig for at tage de almenmenneskelig[e] Hensyn, der i det hele er forenelige med den nødvendige Modstand mod det Pres, som paa den ene Side Hensynet til den altfor store Fremmedinvasion her til Landet og paa den anden Side Hensynet til den store Arbejdsløshed og andre Vanskeligheder daglig øver paa Administrationen. Men det tænker den enkelte, som faar nej paa sin Ansøgning, jo ikke paa! Han er helt opfyldt af sit eget Tilfælde, af sin egen Skæbne, som synes ham og hans Omgivelser noget helt for sig selv, og han har derfor saa svært ved at forstaa, at siger man ja til ham, saa har man samtidig, hvis man ikke vil være uretfærdig, sagt ja til mange Hundrede andre; thi kun vi faa, der er inde i disse Sager, véd, hvor uoverskuelige Konsekvenserne vilde blive af en Administration, der vilkaarligt gav los uden i hvert Tilfælde at tænke paa Konsekvenserne, hvis man ikke følger de fastlagte Retningslinjer, hvor fristende det end af rent menneskelige Grunde kan være at glemme dem, naar man staar overfor den enkelte, som tigger og beder om bare at lade *ham* faa Lov til at blive.

Man vil saaledes let kunne forstaa, hvor umuligt det vilde være for et lille Land som Danmark at lukke Døren op paa vid Gab for alle dem, der slet ikke er

politiske Flygtninge i gammeldags Betydning af Ordet, men som paa Grund af, at de tilhører f. Eks. et eller andet *religiøst* Samfund, som Tyskland ikke længere anerkender, ønsker at bosætte sig her. Og noget lignende gælder, naar f. Eks. en Ændring af den tyske Ægteskabslovgivning eller en Skærpelse af Steriliseringslovgivningen frister en lang Række tyske Statsborgere til at unddrage sig de nye Lovbestemmelser ved Udvandring. Principielt er vi overfor saadanne Tilfælde nødt til at holde paa, at Ændringer i et andet Lands almindelige borgerlige Lovgivning ikke kan medføre nogen hverken juridisk eller moralsk Forpligtelse for Danmark til at modtage dem, der af denne Grund vil forlade Hjemlandet, en Opgave, der desuden vilde være ganske uoverkommelig. –

Jeg skal nu slutte med at angive Statspolitiets seneste Tal, der viser, hvor meningsløs Kritiken er, baade den, der paastaar, at alle bliver afvist, og den, der opererer med rene Fantasiopgørelser vedrørende de politiske Flygtninge, der siges at oversvømme Danmark i Antal af 15-20-25.000.

Af russiske Emigranter er her ca. 600, men Tallet var tidligere langt større og bliver stadig mindre paa Grund af Dødsfald, Udvandring eller Erhvervelse af dansk Indfødsret. Hvad Antallet af politiske Flygtninge fra Tyskland angaar, er her i alt, Børnene medregnet, 221 Socialdemokrater, 156 landflygtige Aandsarbejdere, 118 Kommuniste og 845 jødiske Flygtninge, hvortil af andre Kategorier kommer i alt 172, saaledes at det samlede Antal udgør 1512 tyske Flygtninge, hvoraf de ca. 200 er Børn.

Hertil kommer endvidere de tidligere nævnte jødiske Landvæsenselever, for Tiden 163, som altsaa er her midlertidig i Uddannelsesøjemed. Som Forholdene i det hele er, fortjener dette samlede Tal næppe saglig Kritik. Men det kan ikke synke væsentligt, hvis vi ikke skal opgive de humane Grundsætninger, vi altid har holdt i Ære herhjemme, og det kan omvendt heller ikke taale at stige væsentligt, saaledes som Arbejdsløshed og andre Vanskeligheder plager Danmark i disse Aar.

K. K. Steincke.

Kilde

danmarkshistorien.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Foredrag, Socialdemokratiet, Taler om velfærdsstaten

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/karl-kristian-steinckes-radioforedrag-om-emigrantsporgsmaalet-i-danmark>